

‘De JIM-aanpak verdient een theoretische verdiepingsslag’

Thea Roelofs

Thea Roelofs werkt al meer dan veertig jaar in de zorg. Ze is bestuurder van Enver jeugd- en opvoedhulp. Ze is enthousiast over JIM, maar waarschuwt dat de aanpak niet in ‘goede bedoelingen’ moet verzanden.

Thea Roelofs is een nieuwjaarskind én een zondagskind. Op zondag 1 januari 1956 werd ze, als jongste in een gezin van vijf, geboren in Oosterbeek. ‘Ik ben liefdevol opgevoed, had veel ruimte om te spelen in onze tuin en in de buurt, en kreeg ook figuurlijk de ruimte om mezelf te ontwikkelen.’

Het aannemersbedrijf van haar vader, dat naast het huis stond, speelde een belangrijke rol in het gezinsleven. ‘Wij waren een gezin van aanpakkers, een echt middenstandsgezin. Maar er waren ook tegenslagen, bijvoorbeeld toen mijn vader een bedrijfsongeval kreeg. Hij lag een tijd in het ziekenhuis en toen hij terugkwam, kon hij niet meer aan de slag in zijn eigen bedrijf.’ Thea was 8 jaar toen haar vader het ongeluk kreeg. Ze herinnert zich nog levendig de impact van het ongeluk op het gezinsleven. ‘Mijn ouders vroegen zich af hoe het verder moest met het bedrijf en wat de financiële consequenties waren. Als kind voel je die spanning.’

Een weinig zorgeloze jeugd dus.

‘Dat valt wel mee, hoor. Ik voel me echt een zondagskind. Als jongste kreeg ik vaak een aai over de bol. In het gezin had ik de rol van het kind dat vrolijk en blij door het leven rolt. Dat kleefde wel aan mij. Ik huppelde naar school en zong liedjes in mijn hoofd. Dat is niet veranderd, ik zing nog steeds liedjes in mijn hoofd. Ik ben een blijmoedig en optimistisch mens, en heb er vertrouwen in dat we veel samen kunnen oplossen.’

Heb je destijds ooit een soort JIM gehad?

‘Er was wel een tante die geregeld op ons paste, maar dat was geen JIM, en op school was er mevrouw Van Hoorn die heeft me gestimuleerd om te gaan studeren. Ik heb dus geen JIM gehad, maar er waren altijd wel mensen in mijn leven die het verschil maakten.’

Bij ons thuis wilden mijn ouders ons ook beschermen en werd er over hun zorgen weinig gepraat toen ik klein was. Het is belangrijk dat er wel gepraat wordt. Je voelt als kind toch wel als er iets aan de hand is en dat is dan alleen maar verwarrend. Als de fruitboer het fruit in zakjes in plaats van dozen bij

ons aanleverde, dan wist ik best hoe de financiële vlag ervoor hing. Als het fruit in zakjes zat, was er minder te besteden.’

Heeft deze onrust in je jeugd invloed gehad op je keuze om nu bestuurder te zijn van een organisatie die zich richt op jongeren?

‘Nee, daar ligt geen directe relatie. Als je al een relatie zoekt, zit die eerder in het feit dat ik als bestuurder, net als mijn vader, ondernemend ben ingesteld. Het verantwoordelijkheidsgevoel zit vaak bij kinderen uit middenstandsgezinnen ingebakken. We nemen allemaal in ons werk onze socialisatie mee, dus ik ook. Natuurlijk heb ik gereflecteerd op mijn achtergrond, zoals een professional dat behoort te doen. Als bestuurder in de jeugdzorg moet je natuurlijk passie hebben voor de zorg voor kinderen. Ik wil me verbonden weten met de kernactiviteiten van de organisatie. Daarom praat ik graag met iedereen en loop ik mee met teams. Ik vind ons werk heel erg van waarde. Het doet ertoe. De impact is groot: je kunt verschil maken in mensenlevens.’

Maakt een JIM ook verschil in mensenlevens?

‘Jazeker. We gaan graag op zoek met de jongere en zijn omgeving. De centrale vraag is: Hoe kun je met zo veel mogelijk mensen verbonden blijven, ook als de hulpverlening voorbij is? Wie ondersteunt je dan? Niet de hulpverlener, maar een JIM. Dus we moeten er vooral voor zorgen dat we geen verantwoordelijkheden overnemen van mensen die iets willen en kunnen betekenen. De methode gaat daarmee veel verder dan de traditionele hulpverlening. De professional moet zich bewust zijn van de persoonlijke context van de jeugdige. Om daarachter te komen, heb je mensen nodig uit de omgeving van het kind, het gezin. Immers, zij weten meer! We willen dus verbinding maken en heel intensief werken met die omgeving. De JIM voorziet hierin.’

Wanneer voegt een JIM echt wat toe?

‘Een JIM gaat verder dan een oma of tante die er al is. De JIM heeft een specifieke positie en verantwoordelijkheid genomen. In de professionele jeugdzorg willen we voor de hele omgeving oog hebben: school, burens, familie. Je kijkt in het systeem wie er aanwezig is en wie verantwoordelijkheid wil nemen en wil investeren samen met jongere en gezin. Dat is iets anders dan dat je het overneemt. Wij geven de JIM zijn positie niet, dat doen de betrokkenen zelf en wij ondersteunen het. De besluiten over de hulpverlening nemen jongere en gezin met de JIM zelf. Wij helpen om het systeem te versterken en zetten daarvoor onze kennis en ervaring in.’

Wat betekent JIM voor de rol van de hulpverlener?

‘De rol verandert zeer! Werken met een JIM maakt een systeem met eigen krachten sterker. Je gaat het kind niet redden, je neemt niet over, maar je versterkt! Je professionaliteit wordt inzet voor het benutten van krachten van anderen, zodat het duurzamer is voor het kind.’

Sommigen denken dat JIM de zoveelste nieuwe hype in jeugdzorgland is. Hoe zie jij dat?

‘Professionals kunnen cynisch worden als ze de sturing kwijtraken over hun eigen professionaliteit. En dat gebeurt als je instrueert in plaats van samen ontwikkelt. Als professionals in een lerende praktijk kunnen werken en ze nieuwe inzichten kunnen delen en tot zich kunnen nemen, zie je iets anders gebeuren.’

Als JIM de verdiepingsslag wil maken, zou Stichting JIM met de mensen die de werkwijze vormgeven

de werkbare bestandsdelen en ook de valkuilen scherper kunnen beschrijven. Een pleegouder zei tegen me dat ze haar pleegkind heel ingewikkeld vond. Totdat een pleegzorgwerker haar stimuleerde om contact te zoeken met de broer en zus van het pleegkind. Toen ze dat gedaan had, begreep ze veel meer over het kind dat ze in huis had. Het is goed om de *roots* van de kinderen te leren kennen. JIM's kunnen daarbij helpen.'

Speelt het contact dat een hulpverlener heeft met het netwerk van het kind ook een rol?

'Natuurlijk. We weten in de jeugdhulpverlening hoe ingewikkeld loyaliteit werkt, zeker tussen ouders en kinderen. Een verstoorde hechting werkt door in het gehele leven. Maar in de praktijk worden bij heftige conflicten vaak besluiten genomen waarvan we onvoldoende de impact onderkennen. Dan worden kinderen uit huis geplaatst zonder dat er geïnvesteerd wordt in het in contact blijven met elkaar, met vrienden en familie. Die knip is ontzettend schadelijk. Met de werkwijze van de JIM kunnen we dat soort nadelige effecten voorkomen.

Ik sprak laatst een jongen die zes pleeggezinnen had versleten en al zijn pleegouders mentaal en fysiek had gesloopt – zoals hij het zelf zei. Zijn huidige pleegouder wilde weten waarom hij altijd zo boos was. Het bleek dat er al langer geen enkel contact was met het eigen netwerk van de jongen, de jongen voelde zich met de uithuisplaatsing enorm afgewezen door zijn biologische ouders. Dat had hem zó gekrenkt, dat hij ontzettend boos was en ook het contact met hen afwees. Daarin waren hulpverleners meegegaan. Deze pleegouder zag de behoefte aan erkenning en dat kon alleen door te investeren in het contact met de ouders. Sinds dat contact er is, gaat het een stuk beter met de jongen en het pleeggezin. Bij Enver gaan we nu met ieder kind dat aangemeld wordt voor een opname direct aan de slag, en verdiepen we ons in de wereld van het kind: Welke mensen in de omgeving bieden kansen? Hoe gaan we die kansen groter maken? Ik denk niet dat het een hype is, maar dat werken met JIM bestendig is.'

Los van de theorie, wat voel je als je aan JIM denkt?

'Het gaat niet alleen om gevoel, het gaat om de theoretische onderbouwing. Als het om "gevoel" zou gaan, komt JIM alsnog in het rijtje hypes te staan. Ik vind dat de theorie over zelf ingebrachte mentoren steviger kan worden beschreven. Er is een verdiepingsslag nodig. Ik ben niet bang dat het te technisch wordt, we moeten juist oppassen dat we het niet alleen over de goede bedoelingen hebben. Ik sta achter de JIM-aanpak, omdat ik vanuit mijn systeemtherapeutische achtergrond én vanuit de praktijk zie dat het werkt. Bij onze professionaliteit hoort dat we ons op orthopedagogische principes baseren. Die zijn onze bodem. We kunnen ons werk alleen doen als we passie en empathie hebben voor kinderen en ouders.

Iedere professional heeft als het goed is de drietrapsraket kennis, betrokkenheid en rekenschap. Wat dat laatste betreft: je moet rekenschap afleggen en blijven leren en je verdiepen in methodieken. Immers, als professional verleen je op een andere manier hulp aan een kind dan zijn buurvrouw doet. En dat betekent ook dat je betrokkenheid professioneel vormgeeft en waakt voor het projecteren van je eigen gevoelens of waarden op een kind en diens gezin.'